

דף י.

עין משפט א.ב.

יו"ד סימן רפז פעיף מז

מז. נו. כל שטר שיש עליו אפי' עד אחד כותי פסול, חוץ מגיטי נשים ושיחרורי עבדים שהם כשרים בעד אחד ישראל ועד אחד כותי,^ב והוא שיהיה כותי חבר.

ובזה"ז שהכותים כעכו"ם לכל דבריהם, אנו למדים מהם לצדוקים^ב שהצדוקים בזה"ז כמו הכותים באותו זמן קודם שגזרו עליהם שיהיו כעכו"ם.

דף י:

עין משפט א.

אה"ע סימן קל פעיף יג

יג. יח. עדי הגט צריכים לחתום זה בפני זה^ל, ואם לאו פסול. חתמו שני עדים זה בפני זה, והשלישי הנוסף חתם שלא בפניהם יש מכשירים.

יו"ד סימן רפז פעיף נ

נ. נט. אחד גיטי נשים ושחרורי עבדים אין העדים חותמים אלא זה בפני

^י. ממשנה גיטין דף י' ע"א, והטעם שבגט כשר בעד אחד כותי, כיון שבגט אשה ובגט שחרור אין חותמים אלא זה בפני זה, ואם הישראל החותם לא היה יודע שהכותי חבר לא היה חותם עמו, משא"כ בשאר שטרות שאין חותמים בדוקא זה בפני זה, אפשר שהישראל לא ידע שהכותי הוא חבר.

וצריך שהכותי יחתום ראשון בגט או בגט שחרור וכמו שהיא בש"ס שם, ומה שלא הזכירו זאת הפוסקים כתב בפ"ת מחכם אחד שזה מרומז בחב"ר כותי, היינו ראשי תיבות ח'ותם ב'ר'אשונה. ע"ש.

^כ. וכן לקראים, כ"כ בש"ך ס"ק נ"ט, והביא דבתשובת מוהר"ר בצלאל אשכנזי סי' ג' האריך וכתב דבזה"ז הקראים קילקלו מעשיהם ואינם כשרים לשום עדות.

^ל. מגמ' דף י' מרב פפא שם, והיינו באותו מעמד אפי' שלא ראו זה את זה כשחתמו ממש, כ"כ מהר"י מטראני.

זה מ.

עין משפט ב.ג. יו"ד סימן רפז סעיף מה.מו

- מ.ה. נד. בששה דברים שוים שחרורי עבדים לגיטי נשים^ב. ובשאר דברים הרי הם כשאר שטרות, הששה דברים הם:
- א. פסולים בערכאות של עכו"ם.
 - ב. כשרים בעד כותי.
 - ג. צריכים כתיבה לשם המשתחרר עצמו.
 - ד. אין נכתבין במחובר.
 - ה. אין חותמין עדיהן אלא זה בפני זה.
 - ו. שוים במוליך ומביא שצריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם.
 - מ.ו. נה. כיצד, כל השטרות העולים בערכאות של עכו"ם כשרים בתנאים שנתבארו בהלכות הלואה בחו"מ סי' ס"ח, חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים^פ.

חו"מ סימן סח סעיף א

- א. כל שטר שנעשה^ע כתיקון שטרי ישראל, שאינם יכולים להזדייף ולא להוסיף או לגרוע^פ והיו עדיו ישראל, אפי' נכתב בכל לשון ובכל כתב כשר וגובה בו ממשועבדים.

- מ. מימרא דרב פפא בגיטין דף י' ע"ב, וכמו שנתבאר באבן העזר בסי' ק"ל סעיף י"ג.
- נ. ממשנה וברייתא בגיטין דף ט' ע"א ובגמ' ע"ב.
- ס. מפורש בחו"מ סי' ס"ח.
- ע. גמ' גיטין י"ט ע"ב, ורמב"ם ריש פ' כ"ז מהלכות מלוה ולוה.
- פ. וגם יודעים לקרותו ועיין בסי' מ"ה אם כשר בדיעבד שלא ידעו העדים לקרותו וסמכו על אחרים שהקריאו אותו לפניהם.

א. כל השטרות שחותמים עליהם עכו"ם ז פסולים ק חוץ משטרי משא ומתן ושטרי חובות, והוא שיתן המעות בפניהם, ויכתבו בשטר לפנינו נתן לו מעות המכר או החוב כך וכך.

והוא ששטרות אלו עשויים ר בערכאות שלהם, אבל במקום קיבוץ פליליהם בלא קיום השופט שלהם לאו כלום. ואפי' דנו בערכאותיהם ע"פ אותו שטר והחזיקו הקונה במקחו ש אינו כלום.

א. ג. גם שטרי ראייה שנעשו בערכאותיהם של גויים שכשרים, ה צריכים שיעידו עדים ישראל על עדי השטר הגויים, ועל השופט שלהם שקיים השטר ועדותם, שאינם ידועים בקבלת שוחד ואז גובין בו א מבני חורין. ב וי"א דסתם ערכאות לא מקבלים שוחד, וגובין אף ממשעבדי.

צ. ממשנה וגמ' שם בגיטין דף י' ע"ב כלישנא בתרא חוץ מגיטי נשים, וכן דעת רוב הגאונים ומה שלא אומרים בהם דינא דמלכותא דינא, משום שהם בבין אדם לחבירו ואין בזה תועלת למלך כ"כ ה"ה.

כל השטרות שחותמיהם גויים פסולים. היינו שגוף השטר נעשה לקנין כגון שכתב לו בשטר שדי קנויה לך או נתונה לך, ובמסירת השטר נעשה קנין פסול, דעכו"ם אין להם יד להקנות ולא בני עדות ובני שטרי קנין נינהו. ועיין בסי' ס"ו סעיף ו'-ז'.

ק. היינו שנתן המעות וקנה השדה בכסף, והשטר אינו אלא לראייה בעלמא וכן בהלוואה, גם בזה מן התורה פסול דהא לאו בני עדות הם, רק משום תיקון העולם הכשירו חז"ל.

ר. כדא"ל רפרם לרבינא בגיטין י"א ע"א, דאז לא מריעים עצמם לעשות שטר בשקר, אבל כשמעידין בע"פ מריעים נפשיהו ומשקרים ולכן לא מהימנים.

ולדעת הרמב"ם והמחבר ענין של שטר בערכאותיהם הוא שחותמים השטר עדי עכו"ם בעלמא, ואח"כ באין אל השופט שלהם והוא חוקר ודורש ומקיים ואם לא היו מוחזקים העדים לנאמנים לא היה מקיים השטר. נתיבות ס"ק ג'-ד'.

ש. האו"ז בפ' קמא דגיטין.

ת. כן מפרש הרמב"ם מש"כ הרי"ף ודוקא ערכאות שלא מקבלים שוחד. ואם חסר דבר בשטרי עכו"ם הרי הם כחרס.

א. שאין לשטר זה קול שהרי לא ידעו הלקוחות במה שנעשה בעכו"ם. ואפי' בשטרי מקח וממכר ולא רק שטרי ראייה וגרע ממוכר שדהו בעדים בלי שטר דגובה ממשעבדי, משום דרק עדי ישראל מוצאים קול כ"כ הש"ך בס"ק ה', אבל סיים שנראה שמדברי הרמב"ם בשטרי מקח וממכר בערכאותיהם גובה אף ממשעבדי.

ומ"מ אף שאין גובין בהם ממשעבדי אינו יכול לטעון פרעתי. נתיבות ס"ק ה'.

ב. הרא"ש בפ"ק דגיטין והביאו הרמ"א, ואפי' בלא עדי מסירה ישראל ואפי' אין השופט חתום לקיום, דלא מרעי נפשיהו לשקורי, ואפי' יצא עליהם קול שמקבלים שוחד להטות דין מ"מ לעדות שקר לא מריעי נפשיהו. ואפי' אין צריך שיהיה כתוב בשטר שראו נתנת המעות, וגם אין חילוק בין חתום עליו עד אחד או שניים אלא כל שנעשה לפני השופט מהני, אבל הסופר הממונה שלהם שלא בפני השופט אינו כלום, אם לא במקום שיש דינא דמלכותא להכשיר שטר שנעשה ע"י סופר המלך. כ"כ הטור בשם הרמב"ן.

ולדעה זו בעינן שכל השטר יעשה בערכאות, וא"צ שהעדים יעידו שאין ידוע שמקבלים שוחד, וגם א"צ שיהיה כתוב בשטר שראו נתנת המעות.

ד. הגה: ספר שכותבים בו הערכאות כל דבר הבא בפניהם, ^ג הרי הוא כשטר שלהם.

ה. א בשטרי ^ד מתנות כגון כותב לו שדי נתונה לך, שעיקר הקנין נעשה ע"י השטר והעכו"ם חתומים בו, וכן שטרי ^ה הודאות שפלוגי הודה לפלוגי שהוא חייב לו, וכן שטרי ^ו פשרה או שטרי ^ז מחילה, אף על פי שיש בהם כל הדברים שהוזכרו וגם נמסרו לפני עדים ^ח ישראל, הרי הם כחרס.

ג. ואינו גובה ממשעבדי, דהרי גם בישראל כל זמן שלא מסר הכתב לבע"ד אין לו תורת שטר.

מ"מ יש לו תורת שטר דלא מריעים נפשיהו לכתוב בו שקר, ועיין ברשב"א סי' תתקפ"ב מדין ספר הערבי הכתוב בו שראובן קנה שדה פלונית, והיה עליו העברת קולמוס וראובן הוחזק בשדה ע"ש.

ד. וה"ה שטרי מכר שנקנין בשטר לחוד. סמ"ע ס"ק י', כגון מוכר שדה מפני רעתה שעיקר הקנין נעשה בשטר.

ה. דגוף השיעבוד נעשה ע"י עכו"ם, והמחבר לא כתב שטר מחילה אלא הרמ"א הוסיפו שמרן ס"ל דשטרי מחילה מהני כיון שיש בו רק סילוק השיעבוד בעלמא סמ"ע ס"ק י"א. והמחבר דקדק בשטרי הודאה לכתוב שפלוגי הודה שהוא "חייב לו" אבל הודאה שנפרע ממנו, זה רק סילוק ומהני. סמ"ע ס"ק י"ב.

ובשטרי הודאות לא מהני ג"כ מטעם דבעינן עדים להודאה, והני לאו בני עדות, ולפ"ז במקום שלא צריך עדים להודאה מהני גם בשטרי עכו"ם, כמבואר בסי' פ"א. נתיבות ס"ק י"א.

ו. אע"ג דפשרה צריכה קנין וקיבלו בקנין לפני עדים כשרים, מ"מ כיון שהפשרה נקראת דין והן פסולים לדון. ולפ"ז אפי' בלא שטר פסולה הפשרה אצל עכו"ם, כ"כ הסמ"ע ס"ק י"ג. ולפ"ז צ"ע בפשרה שהצדדים מגיעים אליה מחוץ לכותלי ביה"ד אם הוי פשרה המחייבת ע"פ דין.

ועיין בנתיבות בס"ק י"א שכתב דלא מהני גם קבלה אפי' בקנין בפני עכו"ם, דפשרה זה דין והוסיף משא"כ בשאר פסולים דמהני, ולפ"ז בערכאות שאינם של גויים וקיבלו אותם עליהם לפשרה הרי זה מחייב.

ז. היינו שאמר כתבו ותנו שטר מחילה דקנה בשטר מש"ה לא מהני, נתיבות ס"ק י"ג.

ח. אפי' בשמות מובהקים גזרינן אטו שמות שאינם מובהקים, ויחשבו שהם ישראל ויבואו לסמוך עליהם לחוד בלי עדי מסירה דישראל, סמ"ע ס"ק ט"ו.

הגה: ו. שכיב מרע שעשה צואה לפני הערכאות ^ט קיים כל מה שצויה, ובכל מקום שמשפט המלך לכתוב כל הדברים בערכאות, כל השטרות העשויין לפניהם כשרים, אפי' שטרי מתנות מכח דינא דמלכותא.

הגה: ז. בכל מקום שמכשירים משום דינא דמלכותא אם לא נכתב כהוגן לפי דיניהם, אע"פ שנכתב כהוגן ע"פ דין תורה פסול, ^י דלא נכשיר יותר מהם.

אה"ע סימן קל סעיף יט

יט כה. עדים כותים החתומים על הגט, אפי' אם שמותיהם מובהקים שאין חשש שיבאו לסמוך עליהם, ואפי' נמסר ע"י עדי מסירה, פסול ^כ.

יט כו. אשה שהביאה לפנינו גט שחתומים בו עדים, אם הם שמות שאין דרך ישראל לקרות בהם תינשא בו, דודאי הם ישראל דלא טעו מחתימי הגט להחתים גויים, אבל אם השמות קצת דומים לשמות ישראל לא תינשא בו, דחיישינן שגויים הם וטעו מחתימי הגט וסברו שהם ישראל ^ל.

עין משפט ד. חו"מ סימן סח סעיף ב

ב ח. אם הדיינים לא ידעו לקרוא השטר שנעשה בערכאות של גויים, נותנים אותו לשני עכו"ם זה שלא בפני זה וקוראים אותו, שנמצא

ט. הטעם דדבריו ככתובים וכמסורין דמי, והשטר א"כ אינו אלא לראיה בעלמא, סמ"ע ס"ק ט"ז.

י. דאז ליכא דינא דמלכותא. הגאון מפ"י דב"ק.

כ. שם במשנה דף י' וכת"ק. דגזרינן במובהקים אטו שמות שאינם מובהקים דאיכא למיחש בהו דלמא אתו למסמך עליהו, ועל כן פסול אפי' כבר ניתן וגרע מאין עליו עדי חתימה כלל, ולכך לא כתבו הר"ן והרא"ש הטעם כאילו אין עליו עדים אלא מטעם גזירה והוי כמזוייף מתוכו, ולא מהני אפי' עם עדי מסירה, כ"כ הב"ש.

ל. גיטין דף י"א ע"ב.

כל אחד מסיח לפי תומו, ^מ וגובה בו מבני חורין.

ב ט. שטר ^ב שעדיו גויים, שמסרו הלוח ליד המלוה, או המוכר ליד הלוקח בפני שני עדים מישראל, ^א אע"פ שאינו עשוי בערכאות של גויים ואין בו הדברים שהוזכרו, הרי זה גובה מבני חורין. ובלבד שהעדים שמסר לפניהם יודעים לקרותו וגם קראוהו כשמסרו לפניהם, וגם היה כתיקון ישראל שאינו יכול להזדייף.

וי"א דדוקא אם שמות העדים החתומים בו שמות ^ב מובהקים של גויים ^ע שאין דרך ישראל לקרות באותם שמות שאין חשש שיסמכו עליהם בלי עדי מסירה מישראל.

הגה: י. שטר העשוי לפני עכו"ם, והלוח בעצמו חתום עליו, ^ב אע"פ שאינו יודע לקרות חייב בכל מה שכתוב בו, שהרי גמר בדעתו להתחייב בכל מה שכתוב בו ולכן חתם, ובודאי קראוהו לפניו והאמין לקורא אותו.

הגה: יא. שטר שעשוי בערכאות, והלוח כופר בו, ^ז נאמן סופר גוי להעיד

מ. היינו לדעת הרמב"ם שס"ל דשטרי ערכאות אין גובין בהם ממשועבדים, אבל לדעת הרא"ש שהביא הרמ"א גובה ממשעבדי, והביאורים כתב דגם לדעת הרא"ש כאן יגבה רק מבני חורין נתיבות ס"ק ט"ו. ועיין בגיטין י"ט ע"ב דרב פפא כי הוה אתי לקמיה וכו'.

נ. כאוקימתא דגמ' בגיטין דף ט' ע"ב כר"א דעידי מסירה כרתי, ומה שהמחבר והרמב"ם דעתם שאין לחלק בין שמות מובהקים לאין מובהקים ורק דעת הי"א במחבר שהוא הרמ"ה מחלק בזה ולכאורה הגמ' חילקה כן בדף י"א שם, כתב הכ"מ דאפשר דהא דעדים עכו"ם חשיבי מזויף מתוכו זהו דוקא בגיטין, אבל בשטרי ממון לא נחשב למזוייף מתוכו, והגם שאם יחתמו בשטר ישראלים קרובים חשיב מזוייף גם בשטרי ממון משום ששם יבואו להכשיר בלא עדי מסירה, אבל כשחתומים עליו עדי עכו"ם אפי' אינם מובהקים לא חיישינן בזה בממון.

ס. זו דעת הרמ"ה בטור, ולדעת הרא"ש אפי' בשמות מובהקים גזרינן אטו שמות שאינם מובהקים גם בשטרי ממון והביאו הש"ך בס"ק י' דהוי מזוייף מתוכו ותמה מדוע הרמ"א השמיט דעתו של הרא"ש.

ע. או במקום שאין ישראל רגילים לחתום בשטרות כלל, שאז לא יבואו לטעות לסמוך עליהם סמ"ע ס"ק כ"א.

פ. תשובת הרשב"א תתקפ"ה.

צ. והוחזק כפרן ע"י סופר הגוי, ואף שערכאות לא נאמנים בע"פ אלא בכתב, מ"מ כשהעיד סופר זה שהוא כתבו נאמן, שהרי אם יתברר שהגוי העיד שקר הרי העיד שקר בכתב. נתיבות ס"ק י"ז.

שהוא כתבו.